

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาสุขภาพเกิดจากการที่ประชาชนมีปัจจัยเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงได้แก่ โรคมะเร็ง เบาหวาน อ้วน ความดันโลหิต เป็นต้น หากไม่เร่งแก้ไขปัญหาสุขภาพดังกล่าวจะทำให้ปัญหาสุขภาพของประชาชนมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งโรคเหล่านี้ล้วนเกิดจากการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้องของคนในชุมชน ได้แก่ การปรับเปลี่ยนวิถีในการบริโภค การรับประทานอาหารสุกๆดิบๆ การดื่มสุรา การรับประทานอาหารที่มีไขมันมากเกินไป อาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียน วัยเรียน วัยรุ่น วัยทำงานและวัยสูงอายุ ตลอดจนการมีพฤติกรรมหรือการมีสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น การได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมีของเกษตรกร ซึ่งโรคต่างๆเหล่านี้สามารถป้องกันได้โดยการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับแกนนำและคนในชุมชนเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพให้ตรงกับกลุ่มวัย การจัดกิจกรรมในพื้นที่หรือกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพสำหรับประชาชนทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมศักยภาพให้กับแกนนำชุมชนในการจัดการสุขภาพชุมชน ได้แก่ ครู นักเรียน แกนนำอาสาสมัคร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องให้สามารถจัดการความรู้ด้านการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนจะส่งผลให้คนในชุมชนมีสุขภาพดีดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานส่งเสริมสุขภาพให้ดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ในเขตพื้นที่ภาคเหนือและองค์การบริหารส่วนตำบลควน อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ก็เป็นพื้นที่หนึ่งในโครงการความร่วมมือระหว่างภาควิชาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่ตำบลควนส่วนใหญ่ เป็นที่ราบลุ่มเชิงเขาอุดมไปด้วยป่าไม้และพืชพรรณต่างๆตลอดจนสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่ ต่อมาผู้คนจากแหล่งต่างๆ เข้ามาจัดตั้งบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัย คนกลุ่มแรกที่เข้ามาเป็นคนพื้นที่จังหวัดน่าน ได้ชักชวนกันมาเรื่อยๆจนเป็นกลุ่มใหญ่ อยู่กันเรื่อยมารวม 15 หมู่บ้าน และมีผู้อพยพเป็นชาวเขาเผ่าต่างๆ ซึ่งทางการจัดหาสถานที่ให้อยู่อาศัยอีก 2 หมู่บ้าน รวมเป็น 17 หมู่บ้าน ในปี พ.ศ.2534 ได้แยกออกเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลขุนควน และตำบลควน ซึ่งขณะนั้นตำบลควนมี 9 หมู่บ้าน และต่อมาในปี พ.ศ.2542 ได้แยกอีก 2 หมู่บ้าน รวมเป็น 11 หมู่บ้าน จนถึงปัจจุบันผู้วิจัยและกลุ่มผู้สูงอายุตำบลควนตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์ของศักยภาพและภูมิปัญญาของสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุ จึงร่วมกันศึกษา รวบรวมและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้สูงอายุตำบลควน อำเภอบึง จังหวัดพะเยา เพื่อสร้างการเรียนรู้ สร้างเสริมสุขภาพและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลควน อำเภอปง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้สูงอายุตำบลควนอำเภอปง จังหวัดพะเยา

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ภูมิปัญญาและสุขภาพของผู้สูงอายุ
 ขอบเขตพื้นที่การวิจัย ได้แก่ ตำบลควน อำเภอปง จังหวัดพะเยา
 กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุตำบลควน อำเภอปง จังหวัดพะเยา
 จำนวน 20 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ได้แก่

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลควน อำเภอปง จังหวัดพะเยา
2. ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้สูงอายุตำบลควนอำเภอปง จังหวัดพะเยา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้ของประชาชนในท้องถิ่นที่ประชาชนนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลควน อำเภอปง จังหวัดพะเยา

ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ชิ้นงาน ผลงานการสร้างสรรค์ของประชาชนผู้สูงอายุตำบลควน อำเภอปง จังหวัดพะเยา

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลควน อำเภอปง จังหวัดพะเยา
2. ได้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้สูงอายุตำบลควนอำเภอปง จังหวัดพะเยา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

